

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Kandidatuppsats

Tomma granathylsor från granatgeväret Carl Gustaf.

*En argumentationsanalys av debatt gällande svensk
vapenförsäljning till Burma 1982–1984.*

Författare: Randy Younan.

Handledare: Magnus Persson.

Examinator:

Termin: HT18

Ämne: Historia

Nivå: Kandidatuppsats

Kurskod: 2HIÄ2E

Abstract

This paper seeks to examine how Swedish politicians went about justifying Swedish arms exports to destinations whose states of affairs were critical in coherence to the guidelines for being an export destination for Swedish military equipment.

The survey will describe these guidelines, which are included in Swedish law and regulations issued by the EU. This is followed by an argument analysis on the politicians' statement regarding the case. The main purpose of this essay is to analyse and examine the content which is presented in the parliament debate, regarding the export of the Swedish rocket launcher Carl Gustav 84mm to Burma in 1982. The argumentation analysis will follow the framework that emerges from *Textens mening och makt* written by Kristina Boréus and Göran Bergström, whose methodology is the pro et contra method, which is applied with two thesis.

The analysis will be added at the end of the thesis in the form of an appendix. Theorywise, I have chosen to apply realism and liberalism as starting points. By applying these theories, my results have shown the realistic tendencies that occur in the Swedish politicians' rhetoric regarding arms exports. This will thus be interesting to highlight, followed by the attempt to summaries the content. My conclusion is that the nation's actions include many parallels to realism, like the rhetoric of the parliamentary parties.

English title: Empty grenade collets from the rocket launcher 'Carl Gustaf 84mm':
A comparative study of Swedish arms sales to Burma in 1982–1984.

Keywords: Argumentationsanalysis, Arms exports, Sweden, Burma, Eu, Realism.

1 Inledning	3
1.1 Syfte och frågeställning	6
1.2 Avgränsningar och disposition	5
2 Tidigare forskning	6
3 Teoretisk utgångspunkt	8
4 Metod	12
4.1 Källmaterial	15
5 Bakgrund	15
5.1 Svenska lagen & riktlinjer	19
6 Empirisk huvudstudie	21
6.1 Vad framkommer i Konstitutionsutskottets betänkande?	22
6.2 Identifiering av central tes.	23
6.3 Riksdagspartiernas huvudsakliga argument.	23
6.3.1 Nils Berndtson, riksdagsledamot av Vänsterpartiet Kommunisterna (Vpk).	24
6.3.2 Sven-Erik Nordin, riksdagsledamot av Centerpartiet (C).	24
6.3.3 Lars Ernestam, riksdagsledamot av Folkpartiet (Fp).	25
6.3.4 Anita Modin, riksdagsledamot av Socialdemokraterna (S).	25
6.4 Argumentationsskiften.	26
7 Resultat	34
8 Återkoppling till teorier samt slutsatser.	36
9 Didaktisk reflektion	38
10 Referenser	41
10.1 Primärkällor:	41
10.2 Sekundärkällor:	41
10.3 Elektroniska referenser	42

1 Inledning

Svensk vapenexport har flera gånger stått i centrum för debatt och ifrågasättanden. Kritik har speciellt kommit då export gått till länder som anses ha icke-demokratiska styren eller vara involverade i väpnade konflikter. I uppsatsen analyseras debatter i riksdagen om svensk vapenexport till speifikt land, Burma, genom att granska konstitutionsutskottets betänkande 1983/84: KU30 samt riksdagens protokoll 1983/84:151. Uppsatsen kommer att rikta fokus mot vilka motiv som Sverige hade för att utföra sådana affärer med en nation som Burma, vars statsskick inte omfattade de krav som den svenska lagen omfattade gällande export av krigsmateriel.

Sverige har sedan 1918 haft ett totalförbud av vapenexport, dock kan regeringen utfärda enstaka licenser för att genomföra en sådan affär, vilket använts flitigt.¹ År 1956 talade statsministern Tage Erlander om hur regeringens principer gällande vapenexport såg ut:

Den svenska regeringen har i allmänhet tillämpat principen att överhuvudtaget vägra licenser till stater, som för tillfället är invecklade i akuta internationella konflikter eller i vilka inbördeskrig är rådande eller där det interna läget är så hotande, att fara för oroligheter eller krig föreligger. [...] ²

I samband med oklarheterna som tillkom i samtiden inleddes år 1969 en ny utredning med motivet att ompröva samt skärpa dessa.³ Svenska regeringen har sedan länge arbetat för nedrustning samt verkat för fred. Samtidigt finns en svensk vapenindustri och det finns ett intresse för inkomster från vapenexport. Svenska regeringen har sedan länge arbetat för nedrustning samt verkat för fred. Samtidigt finns en svensk vapenindustri och det finns ett intresse för inkomster från vapenexport.

Då efterfrågan var låg under 1960-talets slut, samtidigt som forskningen blev dyrare och man önskade bibehålla den svenska kapaciteten inom området, försökte man öka den svenska exporten. Detta kan tolkas som att stadsledningen ansåg den svenska produktionens överlevnad vara mer väsentlig än att upprätthålla lagstadgan från 1918 gällande export av krigsmateriel.

¹ Lindahl, Rolf. *Fokus på Vapenhandeln*: Svenska Freds och skiljeföreningen, 2001.

² SOU 2005:009 KRUT Reformerat regelverk för handel med försvarsmateriel. 01-06-2019

³ Westander, Henrik. *Vapenexport – Svenskt stål biter*. SÄK-häfte nr 2, 1995.

Tillvägagångsättet motiverades av dåvarande departementschefen år 1982, med att Sverige enbart skulle bidra med exportmöjligheter gentemot länder vars statskick följer samt upprätthåller följande:

- Användandet av krigsmaterial för att försvara sig, och inte angripa andra länder.
- Ingen export till länder vars regering motarbetar eller bryter mot de mänskliga rättigheterna.
- Att aldrig exportera till länder vilka befinner sig i krig, utrikes, inbördes samt under utvecklandet av sådana situationer.⁴

En proposition tillkom år 1971 vilken skulle skärpa lagstiftningen ytterligare, dock kom nya skandaler att uppmärksammas kort därefter. Under 1982/83 blev Burma exportdestinationen för svensk vapenexport, ett land vars historia är präglad av bristande upprätthållande samt brott mot mänskliga rättigheter.

1.1 Syfte och frågeställning

Uppsatsens syfte är att undersöka riksdagsdebat där export av krigsmaterial till Burma diskuterades. Vidare omfattar arbetet granskandet av de myndigheter, miliser eller grupperingar som använt från dessa vapen samt i vilken syfte våldet utövats.

I förbindelse till detta råder en diskurs som jag söker undersöka, i syftet av att finna svar på frågeställningen. Inom detta steg granskas svenska politikernas diskurs i rättfärdigandet av krigsmaterielexporten till ickedemokratiska länder. Syftet är att redogöra för politikernas tillvägagångsätt vad gäller metoden i retoriken som tillämpas, följt av deras ställningstaganden i frågan och huruvida denna behandlas. Med detta syftas ifall någon problemlösning presenteras eller ifall ansvaret skylls på andra aktörers involvering samt inflytande i ärendet.

Valet av att granska diskursen grundas i sökandet efter att bidra med en klargjord redogörelse för implementeringen av sveriges egna samt internationella riktlinjer, vad gäller vapenexport. I syftet av att redogöra för den retoriska metoden som används i politiska sammanhang kommer avgränsat material att granskas. Riksdags- och konstitutionsutskottets utdrag blir på så vis en del av mina primärkällor i samband med den undersökning som kommer att följa.

⁴ Konstitutionsutskottets betänkande 1983/83: KU30, s.41.

Syftet blir således att redogöra ifall en politisk grund påverkat det innehåll som framkommer i argumenten. Uppsatsens frågeställning lyder:

- ❖ Vilka argument används för att försvara eller kritisera den svenska exporten av krigsmateriel inom angivna utdrag?
- ❖ Är det realistiska eller liberalistiska perspektivet framträdande i de argument vilka presenterats inom angivna utdrag?

1.2 Avgränsningar och disposition

Innehållet i uppsatsen berör den svenska exporten av krigsmateriel till Burma 1982, i relation till att 1200 raketgevär av modellen Carl Gustav 84 mm utfärdats.

Källmaterialet avgränsas till de aktuella utdrag från konstitutionsutskottets betänkande samt riksdagens protokoll vilka berör ärendet i fråga. Detta i samband till att Vpk lade fram en reservation vad gäller exporten till Burma, vilket sedan lyftes för riksdagen.

Därmed kommer dessa utdrag ligga till grund vad gäller uppsatsens innehåll och det som granskas. Dispositionens omfattar till en början den tidigare forskningen vilken utförts gällande de inre förhållandena i Burma och hur dessa påverkats av händelseförloppet. Vidare söker jag bidra med en inblick i den svenska tillväxten vad gäller marknaden för krigsmateriel och hur landet agerat i relation till detta. Detta följer av att vi når de teoretiska utgångspunkterna som tillämpats på arbetet. Inom detta kapitel presenteras perspektivens omfattning i relation till det som ska granskas.

Vidare nås analysen vilken berör det innehåll som tillkommit i utdragen vilka granskats, i syftet av att redogöra för innehållet samt tillämpa en debattanalys. Med denna tillämpning är målsättningen att arbetet ska kunna anpassas inom ett av utgångspunkterna, sett ur argumenten som yttrats i riksdagen.

Utöver detta tillkommer ett kapitel vilket redogör för de svenska lagar samt riktlinjer som varit aktuella i ärendets samtid och således av väsentlig natur att presentera. Detta följer av en avslutning i förbindelse till att jag söker återspegla innehållet i argumenten och i vilken kontext dessa yttrats. Vidare söker jag knyta an till utgångspunkterna samt presentera slutsatser, följt av en didaktisk applicering och slutligen tillkommer referenslistan.

2 Tidigare forskning

Det finns väldigt mycket empirisk forskning som berör svensk vapenexport och dess omfattning, som kan granskas samt inkluderas i arbetet. Därav har jag valt att inkludera konsekvenser av beslut fattade av den svenska regeringen som tillkommit i samband med vapenexporten, genom att ta del av tidigare forskning gällande detta område.

En av dessa uppsatser är skriven av Rosengren *Svensk vapenexport - varför (inte): En undersökning av för- och motargument till Sveriges export av krigsmateriel*:

Författaren har granskat specifika texter i samband med dess kontexter för att presentera ett förekommande mönster gällande argumentationer, följt av en kategorisering av dessa. Enligt hennes forskning framkommer det att Sverige agerat baserat på skäl vars grund finnes i säkerhets, utrikes samt försvarspolitiska sådana som antytt på tillåtelse gällande en begränsad export av krigsmateriel. En aspekt som presenterats av Shannon Lindsey Blanton tyder på att en ökad tillgång till vapenarsenal kan medföra en negativ påverkning vad gäller demokratiprocessen i ett land, främst i relation till en allt starkare militärmakt.⁵

Med detta sagt rådde en så kallad förbudslagstiftning vilken regeringen ansvarat för, trots detta delegerades ett tillstånd till ISP, det vill säga Inspektionen för Strategiska Produkter, gällande vapenexporten. Säkerhets och försvarsföretagen (*SOFF*) samt flera uppmärksammade väsentligheten av vapenexporten och dess roll inom den svenska säkerheten, arbetsmarknaden samt ekonomin. Detta i kontrast till Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen (*Svenska Freds*) vilka tryckt på ett perspektiv vars motiv baseras på moralen ur ett globalt synsätt gällande dessa transaktioner.

Rosengrens slutsats redogör för skiljaktigheterna mellan språkvärldarna som dessa aktörer befunnit sig inom. Med detta åsyftas de varierande målsättningarna som aktörerna strävat efter, i relation till dess retorik och urval av begrepp i syftet av att påverka ärendet i önskvärd riktning. Rosengrens lösning hänvisar till användandet av begreppen samt dess delade innebörd inom perspektiven, vilka måste etableras samt överensstämna för att eventuell nyttjas.

⁵ Shannon, Lindsey Blanton. *The transfer of Arms and the Diffusion of Democracy: Do Arms Promote or Undermine the 'Third Wave?'* The Social Science Journal Vol.36:3 1999. S.423.

Enligt Rosengren bidrar detta med en möjlighet till att bemöta varandra inom debatten följt av en anpassning till varandras ställningstaganden.⁶

Ytterligare en uppsats som jag valt att inkludera i min forskning är Grabo *The economic effects of EU sanctions imposed on Myanmar* vars forskning riktar fokus på att granska effekterna av sanktionerna som lades på Myanmar (Burma) 1996 i samband med en fältstudie. Under denna fältstudie besökte författaren flera personer som hade en bakgrund inom industriområden som blev måltavlor för sanktionerna, samt individer som påverkat beslutet. Grabo valde att intervjua väsentliga aktörer i syftet av att återspegla deras uttalanden gällande sanktionerna på Burma. Detta för att redogöra för de målsättningarna som lades i och med införandet av sanktionerna, och resultatet som kom att påverka Burma. Detta i förbindelse till att eventuellt kunna dra slutsatser gällande dess påverkan. Författaren valde att avgränsa sig till följande områden:

- Träindustrin.
- Plaggindustrin.
- Fiske & jordbruksindustrin.

Grabo söker redogöra för ovanstående i samband med två tillämpade ansatser, delvis får uppsatsen en kvantitativ ansats, kombinerat med en kvalitativ sådan. Detta motiverades med att söka få en betydligt mer omfattande redogörelse samt bidrar med fler infallsvinklar i resultatet vilka kan jämföras.⁷

Grabo har även valt att granska Hufbauers forskning som redogör för att införandet av sanktioner grundades inom motiveringen av att tillföra en påverkan på politiker, företag samt aktörer vilka bidragit till de politiska rörelserna i landet.⁸ Det framkommer att resultatet av sanktionerna avvek från tidigare målsättning som motiverade beslutet av att införa sanktioner.

⁶ Rosengren, Josefin. *Svensk vapenexport - Varför (inte)? En undersökning av för- och motargument till Sveriges export av krigsmateriel*. Örebro universitet, 2012.

⁷ Grabo, Lisa. *The economic effects of EU sanctions imposed on Myanmar*. Lunds universitet, 2016. S.24

⁸ Hufbauer, G.C & B. Oegg. *The Impact of Economic Sanctions on US Trade: Andrew Rose's Gravity Model*. Policy Briefs PB03-04, Peterson Institute for International Economics, 2003.

Med detta åsyftas de faktorer som embargoets målsättning sökte nå ut till, i kontrast till de faktorer som kom att beröras istället. Grabo beskriver att sanktionerna misslyckats med att påverka militärregimen vilket var syftet, och påverkade istället generellt befolkningen i landet.⁹

Grabos slutsats visar att den begränsade lyftningen av sanktionerna påverkat nationen positivt, dock visar hennes forskning att införandet av dessa inte medförde en signifikant förändring. Baserat på fältstudien anser Grabo att plaggindustrin, träindustrin samt fiske & jordbruksindustrin påverkades allra mest. Detta i relation till de sanktioner som infördes i Burma vilka påverkade landets rykte samt de begränsade kompromisserna gentemot EU som kom att följa.¹⁰

3 Teoretisk utgångspunkt

För att underlätta analysen av aktuella utdrag har jag valt att tillämpa två teoretiska perspektiv, som i sin tur bidrar med det ramverk som uppsatsen kommer ha som grund. Dessa perspektiv kommer att presenteras nedan i relation till svensk vapenexport, i syftet av att bidra med trovärdiga slutsatser i relation till teoriernas inblick.¹¹

De två perspektiven som jag valt att utgå ifrån är realism samt liberalism, dock bör det nämnas att perspektivens innehåll vilket inte kunde knytas ann till det relevanta innehållet i arbetet exkluderats. Detta motiveras med att uppsatsen berör export av svenskt krigsmateriel till Burma, trots de oroligheter som varit rådande. Således blir det nödvändigt att redogöra för de demokratiska värderingarna, följt av ekonomiska aspekter som kan ha påverkat landets inre förhållanden.

Med utgångspunkten i de teoretiska perspektiven söker jag redogöra för den internationella relationen mellan dessa två stater. I samband med detta strävar jag efter att bidra med en intressant läsning i kontext till ovanstående.

⁹ Portela, C. *The Eu's Use of 'Targeted Sanctions – Evaluating effectiveness* (PDF), working document, no.391, Centre of European Policy Studies, 2014.

¹⁰ Grabo, Lisa. *The economic effects of EU sanctions imposed o Myanmar*, Lunds universitet. 2016.

¹¹ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (red.) (2012).

Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad. 4., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik Ss. 55–56

Ytterligare motiveras de teoretiska utgångspunkterna även av en inblick i hur nationers beaktning av internationella relationer kan variera baserat på källmaterial, organisationer samt inflytelserika faktorerers ställningstaganden vilka kan vara påverkande.

Liberalism:

Gällande internationella relationer grundar sig det liberalistiska resonemanget i staters samt individernas rationalitet. I samband med en världsbild vars omfattning inkluderar staters samarbete samt den ömsesidiga relationen till varandra kan frihet, tillväxt samt fred uppnås. Landets interna styrelseform samt dess tillämpning i samhället kan speglas i sina ageranden internationellt sett.¹² Vidare betonas vikten av andra aktörer inflytande inom liberalismen som beskrivs vara ickestatliga aktörer, eller aktiva organisationer inom internationella relationer. Detta i samband med de tre väsentliga områden som liberalismen lyfter, i relation till att de beskrivs kunna bidra med fred, rättvisa samt välfärd. Dessa 3 punkter presenteras nedan:

- Normer & rättigheter.
- Institutioner & interdependens.
- Utrikespolitik & intressekonkurrens.¹³

Den internationella interdependensen betonar statens samt människans relation till varandra samband med främjandet av utveckling, överlevnad samt välstånd. Detta kan uppnås i samband med att stater utgår från sina komparativa fördelar inom den globala ekonomin, genom att produktionen avgränsar sig till ett område som landet anses behärska mest kunskap inom. Detta i kontrast till att landet importerar det som staten anser besitta mindre kompetens inom.¹⁴ Vidare motiveras detta av Nye och Welch genom att interdependensen kan tillämpas som ett vapen i samband med frihandelsanktioner.¹⁵ Keohane resonerar kring det som beskrivs vara det klassiska säkerhetsdilemmat.

¹² Ericson, 2012, s.51

¹³ Ericson, 2012, Ss.53-61

¹⁴ Nye & Welch, 2013, Ss.262–265

¹⁵ Nye & Welch, 2013, s.263.

Detta förklaras i samband med staters strävan efter att skydda den territoriella integriteten från ett eventuellt militärt våld. Statsledningens bedömning gällande en eventuell attack eller ett hot som nalkas, kan resultera i att staternas målsättning samt säkerhet påverkas. Dessa faktorer kan påverka staternas förhållanden till varandra, främst i relation till att de stater som utgår från en defensiv approach i sin politik medför oavsiktliga spänningar. Detta trots att det inte råder några avsiktliga hot, så råder det allvarliga säkerhetsproblem.¹⁶

Realism:

Ett internationellt säkerhetsproblem kan grundas i existensen av ett flertal stater, som således kan upplevas vara ett naturtillstånd. Med detta syftas en internationell anarki vilken resulterar i ett ständigt tillstånd av krigsföring eller ett potential för detta.¹⁷ Detta kan även resultera i en kritisk granskning av samarbete mellan olika nationer i samband med nationers strävan efter profit, vilket i sin tur kan bidra med en utveckling gällande den militära styrkan som en stat besitter.¹⁸ Denna typ av världsbild, vars alternativa benämning är ”maktrealistiska paradigmet” finner sin grund i statens agerande vars motiv beskrivs omfatta ett anarkistiskt perspektiv samt strävan efter relativa fördelar gentemot varandra.¹⁹

Den militära styrkan anses vara väsentlig inom denna ansats i samband med mobiliseringen samt användandet av krigsmateriel kan således påverka andra stater, vilket resulterar i en skepticism vad gäller tilliten till andra nationers ageranden. Denna teoretiska tillämpningen har använts under kalla kriget för att förklara staters ageranden gällande mobiliseringen som tog plats, samt i syftet av att förklara nationers agerande under världskrigen i samband med etablissemangen av den kollektiva säkerheten, vilken misslyckades. Kenneth Waltz anses vara en av grundarna till neorealismen i samband med sin utgåva 1979 *Theory of International Politics*.

Waltz tog avstånd från teorin om den oförändliga mänskliga naturen, istället förklarades ett system som den internationella politiken utgår ifrån.

¹⁶ Keohane, 2002. S.91.

¹⁷ Hall, Martin – *Realism i* (J. Gustavsson & J. Tallberg (red.) *Internationella Relationer*), 2 uppl. Lund: Studentlitteratur AB. S.37, 2012.

¹⁸ Ibid. S.30

¹⁹ Ibid. S.30

Detta system består av enheter som beskrivs vara stater, vars sammansättning resulterar i en helhet eller en struktur.²⁰ Tidigare nämnda motiveras med att sammansättningen resulterar i en slags ordning i ovannämnda system, vilket kan tygla involverade parter enligt Waltz. Konceptet blir på så vis en kommunikationstråd vars existens bidrar med möjligheten att framföra det som anses vara förväntat av organisationers samt myndigheters inflytande och dess konsekvenser.²¹

Vidare förklarar Waltz att polariteten har en avgörande effekt på det internationella systemet i samband med hanteringen av den rådande anarkin. Detta motiveras med att en eller flera staters existens inom detta system präglar resterande nationers relationer samt ställningstagande till ärenden. Enligt Waltz kan det således resultera i en övergång från t.ex. en multipolär helhet till en bipolär sådan.

Det multipolära systemets sammanhållning omfattar flera staters avgörande inflytande i frågor, medans det bipolära systemet beskrivs besitta två stater vars inflytande blir avgörande och omfattar mest makt.²² Mearsheimer riktar fokus mot stormakternas sökning av utökad makt gentemot andra nationer, vars slutgiltiga mål anses vara hegemoni.²³ Detta benämns som offensiv realism, vilket också omfattar politikens struktur inom internationella förhållanden vars grund finnes inom maktsökandet med en offensiv utgångspunkt. Vidare omfattar offensiv realism ett flertal resonemang gällande stormakternas handlingar, dock skiljer det sig i tillvägagångsättet eller omfattningen av ovannämnda.²⁴ Detta beskrivs följande i samband med en presentation av exempel på mål som stater kan engagera sig i för att uppnå, i relation till att stärka sin ställning internationellt sett:

- Regional hegemoni.
- Maximal rikedom.
- Nukleär dominans.

²⁰ Hall, Martin – *Realism i* (J. Gustavsson & J. Tallberg (red.) *Internationella Relationer*), 2 uppl. Lund: Studentlitteratur AB. S.38, 2012.

²¹ Waltz, 1979. Ss.99–100.

²² Waltz, 1979. Ss.129–131.

²³ Mearsheimer, s.29. 2001.

²⁴ Mearsheimer, Ss. 53–54. 2001.

Strävan efter regional hegemoni motiveras med stormakternas inkompetens av att styra större regioner av världen vilka till mestadels består av vattenytor, och söker istället att uppnå en regional hegemoni. Den maximala rikedomens grund finner sin grund i sökandet efter överlägset kapital gentemot rivalerna, detta i samband med den ekonomiska grunden som en militär makt kan besitta.²⁵ Mearsheimer refererar till väsentligheten av arméer, havs- och luftstyrkor vilka anses vara avgörande för en sådan världsbild. Den nukleära överlägsenheten bidrar i sin tur med en enorm fördel inom krigsföring och blir på så vis en eftersträvd sökning.²⁶ Enligt Mearsheimer avviker internationella institutioner från liberalismens mening i samband med sökandet efter egen fördel trots engagemanget.

Trots att deltagandet inom dessa institutioner kan bidra med en förtjänst för samtliga parter, och struktureras dessa av stormakter vars syfte är att bibehålla samt stärka sina maktpositioner. Vidare betonar Mearsheimer den svaga effekten som institutioner kan ha på stormakters agerande²⁷

4 Metod

Den metodiken som jag kommer utgå ifrån främst är kvalitativ och detta i samband med att jag med hjälp av hermeneutiken kommer försöka tolka samt söka svar genom att ta del av utdrag från regeringen samt uppgifter från ISP. Utöver detta utgår denna uppsats från en teoriprovande studie i syftet av att besvara frågeställningen som tillämpats.

Ytterligare en anpassning inom denna forskning kommer att vara en komparativa samt kvalitativa ansatser, detta i samband med granskningen av innehållet i riksdagsutdragen för att redogöra för skildringen mellan valda utdrag gällande ämnet.

Detta omfattar även ett tolkningsområde vilken hermeneutiken kan anpassas till, genom spiralen kan jag söka svar samt tolka det som framkommer i utdragen för att kunna få en förståelse för ämnet.²⁸ Baserat på detta kan hermeneutiken anses vara ett väsentligt instrument i sökandet efter fördjupning av kunskap gällande historia.²⁹

²⁵ Mearsheimer, s.138. 2001.

²⁶ Mearsheimer, s. 145, 2001.

²⁷ Mearsheimer, s. 364, 2001.

²⁸ Gustavsson, Martin & Svanström, Yvonne (red.), *Metod: guide för historiska studier*, Upplaga 1, Studentlitteratur, Lund, 2018. S.70

²⁹ Tosh, John, *Historisk teori och metod*, 3. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2011. Ss. 175–177

Den kvalitativa metoden skiljer sig från den kvantitativa i samband med textanalyserna samt granskningen av dessa, i kontrast till sifferresultat samt mätningar som bidrar till en vetenskaplig slutsats.³⁰ Det induktiva forskningsläget omfattar noggranna observationer samt granskningar i sökandet efter en vetenskapligt förbindelse. Denna uppsats kommer även att utgå från det induktiva forskningsläget i samband med granskningen av utdrag från regeringen i sökandet efter en förståelse för motiven som resulterat i handlingarna utförda av Sverige.

Detta omfattar i sin tur en kvalitativ metodisk anpassning, som beskrivs av en djupgående observation av tolkningar samt textanalyser. Genom att på ett djupgående sätt granska dessa källor kan innehållet redogöra för de skiljaktigheter eller likheter som tillkommer baserat på den politiska agendan.

Detta blir även aktuellt i samband med debattanalysen samt de uppgifter som presenterats i relation till exporten, vilken också kan besitta en representativ roll. Med detta åsyftas den omfattning gällande ämnet som presenteras, samt huruvida det presenteras. Dessa tillämpningar blir således aktuella i relation till forskningens innehåll, det vill säga undersökningen av Sveriges vapenexport med fokus på internationella relationer.³¹ Vidare betonar Esaiasson studiens uppbyggnad genom att peka på avståndstagandet av samtliga faktorer vars involvering påverkat det ämne som undersöks.³² Utöver detta beskriver Eliasson väsentligheten av att rikta fokus gentemot prövningen av förklaringsfaktorer, i detta fall rör det sig om realismen samt liberalismen. I förbindelse till detta kommer studien vara besvarande genom att försöka besvara huruvida den svenska inställningen gentemot vapenexporten kunde se ut, samt vilken av valda teorier som bäst kan bidra med en förklaring av motiven för handlingarna.³³ Med hjälp av denna metod kommer arbetet söka besvara vald frågeställning ur ett realistiskt samt liberalt perspektiv. Med detta åsyftas liberalismens mening vad gäller internationell politik samt omfattningen vars centrala begrepp blir fred och samarbete.³⁴

³⁰ Floren & Ågren, 1998. S.48

³¹ Esaiasson et al, 2012, Ss. 40-42.

³² Esaiasson et al, 2012, s.98.

³³ Esaiasson et al, 2012, s.36.

³⁴ Ericson, 2012, s. 51.

Därmed kommer studien utgå från realismens mening, vars omfattning inkluderar internationella relationers utgångspunkt samt att dessa grundas i staternas fördel.³⁵

Huruvida dessa frågor gällande den svenska exporten av krigsmateriel betraktas relatera eller omfatta något av beskrivna synsätt kommer dessa att sorteras in i vederbörlig grupp. I relation till detta kommer angivna betraktelser av exportärendet sorteras in i vederbörligt perspektiv, i syftet av att redogöra för dessa och slutligen söka se ifall något av perspektiven är tillämpningsbart vad gäller svensk vapenpolitik. Uppsatsens huvudsakliga undersökningsområde är innehållet som framkommer i Sveriges samt Eu:s riktlinjer vad gäller export av krigsmateriel.

Argumentationsanalysens ramverk kommer att utgå från Bergström samt Boréus metodik, pro et contra, vilken behandlar analyser av argumentationer samt debatter vars omfattning inkluderar tillämpningsbara principer. Hänvisningarna som presenteras av Bergström och Boréus behärskar tre syften, vilka beskrivs vara:

- Deskriptiva.
- Preskriptiva.
- Metodik för insamlandet av beviskraft från argumentationen.³⁶

Jag har valt att tillämpa den deskriptiva analysmodellen i mitt arbete, mer specifikt rör det sig om Arne Naess ramverk vilken omfattar strukturering samt kontrastering av varierande argument. Denna metoden kan också benämnas som ” Pro et contra” metoden och omfattar till viss del fundamentala komponenter i sin mall för analys.

De komponenter som åsyftas i detta sammanhang förklarar Naess vara tes, argument och slutligen premiss. Metoden finner sin grund i sökandet efter en mening vilken kan vara inkompatibel till de andra, därav medföra en tydlig distinktion gentemot andra meningar, följt av att inte vara applicerbart som ett argument till övriga meningar.³⁷ Detta följs av en förklaring gällande argument för eller emot tesen, vilket Naess benämner som ” Pro- (P)” samt ”Contra- (C)” argument.

³⁵ Hall, 2012, s. 35.

³⁶ Bergström & Boréus, 2018. S. 94.

³⁷ Bergström & Boréus, 2018. S. 100.

Naess beskriver även att det kan tillkomma argument för och emot argumenten, vilket Naess klassificerar som för eller motargument av andra ordningen.³⁸ Det här sker främst i syftet av att forska kring handlingarna samt ifall dessa kan förklaras av perspektiven.

4.1 Källmaterial

Materialet som kommer att ligga till grunden för detta arbete är Konstitutionsutskottets betänkande 1983/84:KU30, punkt 18 i samband med att Vpk presenterat en reservation gällande en granskning av exporten till Burma 1982. Detta resulterade i att ärendet lades fram för utskottets betänkande, i syftet av att söka redogöra och få en klarogörelse för affärens natur samt tillvägagångsätt.

Detta i samband med att det från Vpks sida beskrivs vara en felaktig handling att utföra, med motiv att det i samtiden varit oroligt i Burma. Här blir det intressant att granska redogörelsen för det händelseförlopp som resulterat i att 1200 granatgevär exporterats till ett stat vilken inte upprätthåller de riktlinjer samt innehållet i den svenska lagstifningen vad gäller export av krigsmateriel. Vidare riktas fokus för den debatt som kom att följa, i relation till riksdagens protokoll 1983/84:151 vilket behandlar samt resonerar kring det som presenterats av konstitutionsutskottet. Hög tillför

5 Bakgrund

År 1918 förbjöds svensk vapenexport, med möjligheten till undantag vilka använts flitigt under åren.³⁹ Denna regel anses fortfarande gälla, dock tilldelas dispenser vid de tillfällena som handlingen anses bidra för säkerhetspolitiska skäl samt nationens försvar.⁴⁰ Rolf Lindahl presenterade en strategi då stater likt Sverige önskar behärska export och vapenproduktion, vilket i sin tur kan resultera i att regelverk utformas.

³⁸ Ibid. 2018. S. 96.

³⁹ Andersson, Bo G & Stenquist, Bjarne (1988) *Vapensmugglarna*. Stockholm: Författarförlaget

⁴⁰ Åkerström, Linda (2008) *Säkerhetspolitik för en ny tid*. Stockholm: PAX förlag

För att söka förstå den svenska inställningen gentemot export av krigsmateriel bör man granska andra världskrigets påverkan gällande landet, samt vilken status Sverige besatt precis efter världskriget. Den svenska politiken insåg det bristande svenska försvarets kapacitet, i kontrast till att Sverige hade klarat att stå utanför två världskrig.

Det tredje världskrigets eventuella uppkomst var en skrämmande tanke, främst i förbindelse till det andra världskriget som satte den svenska neutraliteten på spel, och den svenska inställningen överlevde med nöd och näppe. Ifall landet inte klarade av att skydda sig själva skulle det resultera i att neutralitetspolitiken inte ansågs vara trovärdig. Utan ett kapabelt försvar skulle Sverige utsättas för attack och inte kunna motarbeta detta, vilket i sin tur påverkar tilliten gentemot neutralitetspolitiken samt alliansfriheten negativt. Dessa omständigheter resulterade i att den svenska politiken skiftat inställning gentemot vapen, ytterligare motiv blev hotet av kärnvapenkrig och hur det skulle påverka landet.

Dessa resonemang grundade sig i tanken av att Sverige inte skulle besitta en lika sårbar ställning igen. I syftet av att bäst skydda sig mot ett eventuellt kärnvapenkrig strävade landet efter att etablera en kapabel försvarsmakt som kunde luta sig mot en inhemsk kapabel vapenindustri, och på så vis eliminera beroendet av andra nationers vapenproduktion. Detta kan dock ställas i kontrast till det Ikegami beskriver gällande export av krigsmateriel. Ikegamis forskning redogör för att den svenska exporten av krigsmateriel till utomeuropeiska stater missgynnat det nationella försvaret.

Detta förklaras i förbindelse till att nödvändigheten av att äga inhemsk krigsmateriel minskats, vilket resulterar i en minskad ekonomisk vinning.⁴¹ Ytterligare en aspekt som presenterats av Shannon Lindsey Blanton tyder på att en ökad tillgång till vapenarsenal kan medföra en negativ påverkning vad gäller demokratiprocessen i ett land, främst i relation till en allt starkare militärmakt.⁴²

Under granskningen uppmärksammades även Danmark och Norges påverkan av det andra världskriget, och vilka konsekvenser som kom att följa. Dessa två länder ockuperades samt tvingades ingå i allians med Nazityskland, och således blev det motiverande att stärka den svenska självständigheten gällande vapenproduktionen, främst i relation till ett starkt försvar.

⁴¹ Ikegami, Masaki. *The end of an 'national' defence industry?: Impacts of globalization on the Swedish defence industry*. Scandinavian Journal of History. Vol.38:4. Ss 449-450.

⁴² Shannon Lindsey Blanton, 1999. S.423.

Detta i relation till neutralitetspolitiken, vilket i sin tur resulterade i motiveringen av den ökande kapacitetens väsentlighet gällande vapenproduktion.⁴³ Britz, Malena redogör för motiverandet av den så kallade neutralitetspolitiken under fred samt konflikttider:

Som en del i målsättningen att vara alliansfri i fred, för att kunna vara neutral i krig, har det setts som nödvändigt att ha en stor inhemsk produktion av försvarsmateriel. Tanken var att produktionen skulle vara så pass stor att landet skulle vara självförsörjande, för att på så sätt uppnå den självständighet som behövs för alliansfrihet och neutralitet.⁴⁴

Under 1950- och 60 talet genomgick Sverige en gigantisk utveckling gällande krigsmateriel i samband med att nationen sökte bli en av de starkaste försvarsmakterna i Europa. Svenska flygvapen fick en avgörande roll i samband med det stora fokuset som produktionen omfattade, samt satsningen gällande utvecklingen av dessa.⁴⁵

Stora satsningar på vapenproduktionen tillkom, och svenska produkters kapacitet kom att resultera i att nationen ansågs vara ett av de ledande inom utvecklingen, vid detta laget rådde även en rekordtillväxt i nationen.

Den svenska regeringen införde framåt slutet av 1960-talet begränsningar inom den svenska försvarsbudgeten. År 1971 samt år 1981 tillkom även nya propositioner med avsikten att skärpa riktlinjerna samt lagstiftningen.

Dessa beslut motiverades av att det tidigare politiska läget vilket omfattade spänningar, börjat upplösas. Beslutstagandet av att begränsa produktionen av säkerhetsmateriel bidrog med negativ påverkan på den inhemska industrin, detta i samband med det reducerade politiska inflytandet som nationen omfattat internationellt sett, samt reduceringen av eventuella arbetsområden vilka påverkades negativt. Detta följdes av en återigen ökad export i syftet av att försäkra sig om en fortsatt trygg säkerhetspolitik följt av tillökning av kompetens samt arbetsmöjligheter inom området.

⁴³ Andersson & Stenquist 1988.

⁴⁴ Britz, Malena (2006) "Den svenska modellen" för försvarsmaterielanskaffning: från korporativism till privatoffentliga partnerskap. I Mörth, Ulrika & Sahlin-Andersson, Kerstin (red.) *Privat-offentliga partnerskap*, Ss.245–46. Stockholm: SNS Förlag

⁴⁵ Andersson & Stenquist. 1998.

Bo G Andersson och Bjarne Stenquist beskriver marknadens bedömning vilken ansågs vara god i samband med att de svensktillverkade vapnen höll en god kvalité som standard i relation till stormakternas, följt av deras neutrala inställning.⁴⁶ Efter kalla krigets slut ändrades den svenska inställningen gentemot produktionen av krigsmateriel.

Skiftningen resulterade i en övergång från ett territoriellt försvar, till ett så kallat insatsförsvar. Utöver detta främjades den svenska fokusen gällande utrikeskonflikter i sökandet efter ett inflytande, istället för att fokusera på skyddandet av sin egna stat likt tidigare. Åkesson skriver om tillkomsten av nya hot efter kalla kriget, vilka kunde omfatta organiserad brottslighet transnationellt sett, sjukdomar, ekonomisk ostabilitet samt miljökatastrofer.⁴⁷ SOFF uttryckte sig följande gällande skiftningen:

Det tidigare invasionshotet har ersatts av nya hot, låt vara från andra håll och med nytt innehåll. Det stora problemet är osäkerheten: vad skall hända, vad kan hända och när?⁴⁸

Slutet av 1960-talet medförde på så vis en ny attityd gentemot vapenproduktion samt expansionen av dessa, vilket kunde omfatta export. Några exempel gällande Sveriges avståndstaganden från exporten av krigsmateriel är den portugisiska kolonialregimen i Angola 1961, då Portugal inte tilläts handla svenska vapen. Ytterligare ett exempel är USA:s involvering i Vietnam i samband med Vietnamkriget 1966, då exporten till USA begränsades i hög grad.⁴⁹ Dock försatte exporten av svensk vapenproduktion till Pakistan, Indien samt Storbritannien trots deras involvering i olika konfliktfyllda regioner. År 1968 uppstod radikala debatter vars innehåll omfattade den svenska distribueringen av vapen till diktaturer i Latinamerika.

Den proteststorm som tillkom kom att bli en av anledningarna till införandet av utredningen 1969, vars syfte var att se över samt skärpa riktlinjerna för svensk vapenexport.⁵⁰ Problematiken som uppstod blev den inarbetade vapenindustrin som blomstrat och bidragit med fördelar för nationen, samt kunde mäta sig med de ledande exportländerna i världen, gällande krigsmateriel.

⁴⁶ Andersson & Stenquist. 1998. S.24

⁴⁷ Åkesson, Nationalencyklopedin, 2008. S.14

⁴⁸ Säkerhets- och försvarsföretagen (2011c) *Vad vill vi?*

⁴⁹ Lindahl, vapenhandeln. 2002. S. 22

⁵⁰ Westander, *Vapenexport: svenskt stål biter*. 1995.

Försvarets beställningar hade minskats framåt slutet av 60-talet parallellt med att kostnaderna för forskning samt utvecklingsprocesser höll på att stiga. Detta resulterade i att Sverige skulle behöva exportera produkter i större omfattning i syftet av att bibehålla sin ställning internationellt sett, samt sysselsättningen inrikes som bidragit med arbetsmöjligheter. Denna paradox kom att resultera i nya riktlinjer vad gäller export av krigsmateriel internationellt, dessa beskrivs omfatta länder vars avsikter och rådande situation avstår eller inkluderar nedanstående:

- Länder som enbart tänker försvara sig, inte angripa.
- Länder som kränker mänskliga rättigheter.
- Länder som befinner sig i inbördeskrig eller i en situation vilken eventuellt kan leda till ett krig.⁵¹

5.1 Svenska lagen & riktlinjer

Lagen om krigsmateriel kan beskrivas som en förbudslag, detta i samband med att nationen inte får exportera eller handla med nationer utan tillstånd. I syftet av att förstärka samt utveckla denna vägledning har riktlinjer fastställts vilka bör uppfyllas för att handlingen skall anses vara legitim.⁵² År 1956 förklarade dåvarande statsminister, Tage Erlander, för riksdagen huruvida regeringens principer gällande export såg ut:

Den svenska regeringen har i allmänhet tillämpat principen att överhuvudtaget vägra licenser till stater, som för tillfället är invecklade i akuta internationella konflikter eller i vilka inbördeskrig är rådande eller där det interna läget är så hotande, att fara för oroligheter eller krig föreligger. [...]⁵³

År 1971 antogs riktlinjer för krigsmaterielexport av riksdagen, vilka kom att modifieras samt kompletteras maj 1982 samt december 1992. ISP etablerades 1996 och beskrivs vara en statlig myndighet under utrikes departementet som tillkom efter KMI, det vill säga krigsmaterielinspektionen.

⁵¹ Westander, *Vapenexport: svenskt stål biter*. 1995. S. 24

⁵² 1991/92:174 Lag om krigsmateriel

⁵³ SOU 2005:009 KRUT Reformerat regelverk för handel med försvarsmateriel. 01-06-2019

ISP kan kort beskrivas som en förvaltningsmyndighet vilka behandlar ärenden samt tillsyn för krigsmateriel, och benämns som en beslutande samt fristående myndighet. Vidare har ISP i uppgift att pröva ansökningar för tillhandahållande, tillverkning, samarbeten samt utförelse utrikes.

Utöver detta har de i uppgift att kontrollera produkter vilka kan tolkas besitta dubbelkapacitet inom olika områden. Med det syftas vilka användningsområden som produkterna kan brukas inom, det vill säga både militärt samt civilt. ISP beskrivs även ha en roll som nationell myndighet i frågor gällande kemvapenkonventioner i relation till den internationella processen av att reducera eller eliminera kemiska vapen.⁵⁴ Om regelverket skriver ISP följande:

Sverige har en restriktiv exportpolitik, som har stöd av en betydande riksdagsmajoritet. Beslut om export av försvarsmateriel är en känslig uppgift, då en exportaffär innebär åtaganden som kan sträcka sig över flera decennier. Tillstånd för export får endast lämnas om det föreligger säkerhets eller försvarspolitiska skäl för detta och att exporten inte strider mot svensk utrikespolitik. Vid tillståndsprövning ska ISP göra en totalbedömning av de försvars-, säkerhets- och utrikespolitiska skälen. Vid prövningen ska alla omständigheter som har betydelse för ärendet beaktas. Demokratisk kontroll av exporten sker dels genom det parlamentariskt sammansatta Exportkontrollrådet, EKR, del genom regeringens årliga skrivelse till riksdagen om den svenska exporten av strategisk exportkontroll.⁵⁵

För att ett tillstånd skall utformas bör inte krigsmateriellagen eller utförelse strida mot den internationella konventionen som nationen hade anslutit sig till. Vidare bör inte heller handlingarna kringgå beslut fattade av FN:s säkerhetsråd samt folkrättsliga regler gällande syftning under krig. Dessa förhinder brukar benämnas som de ”ofrivilliga hindren” i relation till de villkorliga hindren. De villkorliga hindren lyder:

- Tillstånd till vapenexport eller annan utlandssamverkan som avser vapen, bör inte lämnas om det avser stat där omfattande samt grova kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer.
- Tillstånd till utförelse av krigsmateriel för strid, eller annan utlandssamverkan som avser krigsmateriel för strid eller övrig krigsmateriel, bör inte beviljas om det avser stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat, oavsett om krigsförklaringar

⁵⁴ ISP.se/uppdrag

⁵⁵ ISP.se/regelverk

har avgett eller ej, stat som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt eller stat som har inre väpnade oroligheter.

- Tillstånd bör ges till utförsel av materiel som klassificerats som övrig krigsmateriel, förutsatt att mottagarlandet inte befinner sig i väpnad konflikt med annan stat eller har inre väpnade oroligheter, eller att det i landet förekommer omfattande samt grova kränkningar av mänskliga rättigheter och om inte ovillkorligt hinder möter.⁵⁶

De villkorliga hindren skiljer sig från de ofrivilliga genom att riktlinjerna bortser kravet angående statens befintliga status samt ifall en internationell konflikt kan leda till en väpnad sådan. Gällande utförsel av materiel skall ett intyg eller slutanvändarintyg angående egen tillverkning, det vill säga bearbetningsintyg, presenteras.

Uppkomsten av tillfällena då en stat trots åtaganden mot Sveriges regeringen, har underlåtit att förhindra eller tillåtit export av svensk försvarsmateriel, skall i principen inte komma i fråga på villkoren av att omständigheterna kvarstår.

Detta under omständigheterna av att ovillkorliga hinder inte uppstår. Vid de tillfällena då ett samarbetsavtal utrikes vilken omfattar en vidaretransport av svenska produkter till en tredje nation, bör handlingen avstämma med de svenska riktlinjerna som gäller. Gällande materiel vilket förklaras vara av övervägande utländskt ursprung bör exporten från samarbetsnationen till tredje nation ske inom ramen för samarbetsnationens exportregler.⁵⁷

6 Empirisk huvudstudie

Inom detta avsnitt kommer jag att presentera innehållet i Konstitutionsbetänkandet 1983/84: KU samt tillämpa en modell för debattanalys vad gäller riksdagsprotokollet 1983/84:151. Dessa utdrag redogör för händelseförloppet samt motiveringarna gällande förhandlingarna av export av krigsmateriel, i detta fall berörs Carl Gustaf 84 mm med tillhörande ammunition till Burma. Urvalet av utdrag att granska inför detta arbetet motiveras med att Vpk lyft en reservation gällande Burma fallet, vilken granskats i samband med konstitutionsutskottets betänkande och sedan lyfts upp inför riksdagen, samt att de behandlar ärendet gällande exporten av krigsmateriel till Burma.

⁵⁶ ISP.se/regelverk

⁵⁷ ISP.se/regelverk

Kombinationen av dessa två dokument som utgångspunkt bidrar med en sammanfattande överblick gällande ärendet, samt en navigering i huruvida riksdagspartiernas ställning i ärendet var rådande.

6.1 Vad framkommer i Konstitutionsutskottets betänkande?

Punkt 18, *Viss vapenexportfråga* ur utskottets betänkande prövar ärendet av krigsmaterielexporten till republiken Burma år 1982 samt uppbyggnaden till transaktionen. Utskottet tog på så vis del av sekretessbelagda uppgifter gällande exportens omfattning samt dess rapporter gällande den rådande situationen i samtiden, i syftet av att söka finna vilka motiveringar samt granska händelseförloppet av exporten.

Granskandet omfattar utfrågningar av väsentliga aktörer gällande ärendet, som omfattat inflytelsrika roller i ärendet. Inom konstitutionsutskottets betänkande framkommer det att Sveriges dåvarande utrikesminister, Lennart Bodström, krigsmaterielinspektören Carl Algernon samt före detta handelsminister Björn Molin framträtt framför utskottet i syfte av att ge upplysningar gällande ärendet.⁵⁸ Till en början beskrevs en bakgrund gällande ärendet, då det framkom att under hösten 1982 tillkommit en begäran av FFV gällande tillstånd att i demonstrationssyfte exportera två granatgevär vid namnet Carl Gustaf 84 mm till Burma. Detta beslut kom att beviljas av regeringen under september 1982, vilket följdes av ett preliminärt beslutstagande gällande försäljning av vapenutrustning till republiken. Utöver detta tillkom även klausul för skadestånd under omständigheterna av att leveransen skulle bli försenad.⁵⁹

Under utfrågningens resoneras det kring pålitligheten av källmaterialet som aktörerna tagit del av, som motiverat beslutet om tillstånd. Lars Ernestam, representant för folkpartiet, presenterade ett anförande gällande exportfrågan till Burma, som var kritisk mot tillgången av bristande samt felaktigt faktamaterial. Detta i relation till den information som regeringen blivit tilldelad, som Ernestam anser avstå eller misslyckas bidra med den verklighetsaspekt som rådde i nationen under samtiden. Vidare anser Ernestam att informationens autenticitet skulle förstärkas i samband med att de svenska biståndsarbetarna, vilka var verksamma vid gränsen mot Burma bidragit med denna.⁶⁰

⁵⁸ Konstitutionsutskottets betänkande 1983/84: KU. Punkt 18, *viss vapenexportfråga*.

⁵⁹ Konstitutionsutskottets betänkande 1983/84: KU. Punkt 18, *viss vapenexportfråga*. S.104

⁶⁰ Konstitutionsutskottets betänkande 1983/84: KU. *Punkt 18, viss vapenexportfråga*. S. 54

I relation till detta diskuteras rapporterna utgivna av svenska ambassader vilka tillsammans med andra källor presenterat rapporterna. Den sidoackrediterade ambassadören Rösjö som var stationerad i Malaysia skall enligt utskottets betänkande varit aktuell i framförandet av rapporterna. Granskningen avslutas med en sammanställning utförd av utskottet, vars resonemang beskrev en bristande, dock överensstämmande handling. Detta står således i relation till de riktlinjer vilka antagits av riksdagen för export av krigsmateriel till utomeuropeiska stater.

6.2 Identifiering av central tes.

Jag har valt att utgå från Borgström & Boréus teori gällande argumentationsanalyser samt identifiering av den centrala tesen vilken kan ligga i centrum för angiven debatt.⁶¹ Detta kan beskrivas vara det motiv som ligger till grund för identifieringen av tesen. Det skulle kunna röra sig om en tes vilken är grundläggande för hela debatten, i kontrast till teser inom specifika debatter, i strävan efter att redogöra för det driv som argumentationerna kan omfatta. Denna uppsats söker finna de grundläggande teserna inom debatten i syftet av att söka redogöra för händelseförloppet. Denna tes av övergripande natur lyder:

- Sverige bör inte inträda handelsavtal vad gäller krigsmaterielexport med länder vars upprätthållning inte överensstämmer med aktuella lagar och riktlinjer.

6.3 Riksdagspartiernas huvudsakliga argument.

Empiriskt sett har jag valt att granska samt analysera huruvida angivna riksdagspartier i Sverige presenterar sina ställningar, motiveringar samt åsikter gällande svensk vapenexport inom Riksdagens protokoll 1983/84:151. Med detta syftas de resonemang som kan legat till grund i relation till genomförandet av ovannämnda, följt av en granskning av motiven som resulterat i en export av krigsmateriel. Följande söker jag sammanfatta samt presentera de olika partiernas argument av huvudsaklig natur. I relation till att söka bidra med ett förtydligande gällande vilka yttranden som tillkommit samt vem som yttrat dessa, i relation till tidigarenämnda tes.

⁶¹ Bergström & Boréus, 2012, s.95

6.3.1 Nils Berndtson, riksdagsledamot av Vänsterpartiet Kommunisterna (Vpk).

Vänsterpartiet kommunisterna (Vpk) var först ut med att presentera sitt anförande inom ärendet vilket behandlar krigsmateralexporten till Burma från Sverige. Det bör även nämnas att det var Vpk som anmält den svenska vapenexporten till Burma för granskning. Den ställning som presenteras är en stark motsättning av exporten, i relation till att det i deras mening bröt mot bestämmelsen om att vapen ej ska exporteras till länder där det råder inre väpnade konflikter. Detta motiveras främst med en tolkning av granskningen vilken genomfördes i relation med prövningen av export.

Prövningen uppges förmedla en klar och tydlig bild av oroligheter som varit framträdande under en längre period i Burma. Utöver detta är Vänsterpartiet Kommunisterna sakliga vad gäller Burmas historiska bakgrund och statsskick med utgångspunkt i 1940-talet, vilket motiveras med att landet ända sedan dess omfattat oroligheter i form av inbördesstrider mellan olika etniska minoriteter och den centrala regeringen.⁶²

6.3.2 Sven-Erik Nordin, riksdagsledamot av Centerpartiet (C).

Näst att presentera sin ställning i exportfrågan var Centerpartiet. Inledningsvis återspeglades det som presenterats av VPK:s Nils Berndtson, och ett begränsat samtycke var noterbart. Utöver detta refererade debattören till riktlinjer från årtalen 1971, 1981 samt 1982 som alla hänvisade till en väsentlig prövning, samt granskning av landets inre och yttre faktorer som kan vara avgörande. Med detta syftas inrikespolitiska förhållanden, utrikespolitiska situationer, materielens beskaffenhet och slutligen förväntat bruk.

Därmed speglas Centerpartiets ställning likaså, en tveksamhet till exporten och en förstärkande betoning på prövningarna samt granskningarnas roll i händelseförloppet.

En kritisk ställning gentemot VPK:s återspeglings av situationen i Burma var central, vad gäller oroligheter och vilka källor som stärkt det påståendet. Detta främst i kontrast till den information som tilldelats av utrikesdepartementet samt de handlingar som Sverige mottagit av USA i samband med prövningen, vilka inte visat på rådande oroligheter.⁶³

⁶² Riksdagens protokoll 1983/84:151 anf. 117.

⁶³ Riksdagens protokoll 1983/84:151 anf. 118.

6.3.3 Lars Ernestam, riksdagsledamot av Folkpartiet (Fp).

Därefter presenterade Folkpartiets Lars Ernestam sina resonemang. Här var en kritisk ställning påtaglig likaså, främst riktad till ärendebehandlingen, informerande handlingar och beslutstagandet baserat på dessa. Ernestam tryckte på faktumet att Sverige saknade en ambassad i Burma i relation till att landet var slutet.

Utöver detta nämner Ernestam utfrågningarna som legat till grund för utskottets ställningstaganden, som framstår grunda sig i de ordinarie beskickningsrapporterna från den sidoackrediterade ambassadören i Burma. Dessa ska enligt Ernestams mening kompletterats i samband med utrikesministerns anflickningar samt rapporter från amerikanska- och brittiska utrikesdepartementen. Vidare uppmärksammas den pressinformationen som framkommit i relation till ärendet, som enligt Ernestam mening speglar de faktiska förhållandena som var rådande, i kontrast till att handlingarna som visade på en avmattning av striderna. Ernestam refererade till biståndsarbetarnas bidrag av information, som befunnit sig vid gränsen mellan Thailand och Burma.

Enligt handlingarna som han tagit del av uppmärksammades Karenfolkets uppvisning av tomma granathylsor från granatgeväret Carl Gustaf 84 mm. Sammanfattningsvis är den kritiska dock sympatiserande ställningen central, i förbindelse till insamlandet av källmaterial och huruvida dessa framtagits. Dock framfördes en kritikaspekt gällande utrikesdepartementets handlingar, som enligt Ernestam skulle ha omfattat särskilda yttranden i sin skrivning gällande beslutet. Detta motiverades med att dessa skulle omfatta yttranden i sin skrivning gällande beslutets riktlinjer, vilka stred mot svenska riktlinjerna.⁶⁴

6.3.4 Anita Modin, riksdagsledamot av Socialdemokraterna (S).

Socialdemokraternas Anita Modin presenterade en bakgrund vad gäller exportärendet samt insamlandet av källmaterial att granska inför beslutsfattandet.

Utöver detta redogjorde hon för det som framtagits i konstitutionsutskottets betänkande 1983/84: KU30 gällande avtalsskrivningen samt skadeståndsklausulen, som även används som motiv i övriga fall.

⁶⁴ Riksdagens protokoll 1983/84:151 anf. 119.

Redogörelsen av händelseförloppet samt beslutsfattandet som presenteras av Modin omfattade en utgångspunkt, som tyder på att den skett i enlighet med riktlinjer som antogs år 1982. Hon refererar vidare till svenska, engelska samt amerikanska utrikesdepartementen samt Amnesty Internationals rapport av situationen vilka granskats samt behandlats i relation till ärendet.

Utöver detta förklarar Modin att det på senare hand tillkommit andra uppgifter som bidragit med en annan översikt gällande rådande situationen i Burma, i kontrast till det underlag som fanns att ta del av vid beslutsfattandet.⁶⁵

6.4 Argumentationsskiftet.

Under debattens gång förekommer växlingar av argumentation i form av att ordet tilldelas olika partier där diverse ledamot får presentera sitt partis yttranden. De argumentationsväxlingar som tillkommer sökes brytas ned till mindre beståndsdelar i syftet av att söka bidra med en klar redogörelse för vad som lyftes i riksdagen samt hur dessa blivit bemötta. Uppställningen av argumenten kommer ta den form som framkommer i Bergströms och Boréus pro et contra modell, samt inkluderandet av premisser som kan vara karaktäristiska påståenden.⁶⁶

För att på ett enklare sätt få förståelse för argumentationsanalysen är det av väsentlighet att besitta förståelse för den syntax som kommer ligga till grunden. Proargumenten kommer att betecknas med (P) följt av ett nummer, följt av contraargumenten vilka utskrivs (C) i relation med ett nummer likaså.

För vidare instruktioner gällande denna modell, se sida 107 i Bergström och Boréus (2018).⁶⁷ Följande steg kommer således bli granskandet av replikskiftet mellan Vänsterpartiet Kommunisterna (Vpk), Centerpartiet (C) och Folkpartiet (Fp).

Här tillkommer en tes vilken kan tolkas vara en understes till den generella och mer omfattande tesen vilken presenterats ovan. I detta fall handlade det om VPK:s anmälan gällande export av krigsmateriel till Burma och huruvida detta utspelat sig, vilket lyfts som en reservation i konstitutionsutskottets betänkande för granskning. Ett pro argument främjar i detta fallet mot att exportärendet missköts eller varit bristfälligt i förbindelse till de svenska riktlinjerna, och ett contra argument blir således

⁶⁵ Riksdagens protokoll 1983/84:151 anf. 120.

⁶⁶ Bergström & Boréus. *Textens mening och makt*. 2018. S.103.

⁶⁷ Bergström & Boréus, 2018. S.107.

att dessa inte överskridits och att ärendet inte gått i strid med de riktlinjer som vad gällande för 1982/83-talet.

VPK (P1): Sveriges export av krigsmateriel till Burma har skett på felaktiga grunder och bör granskas. Detta i relation till att det som framkom i handlingarna inför exporten vilka indikerade på avmattningar vad gäller de inre oroligheterna.

Dock anser Vpk att detta underlag inte stämmer överens med den verklighet som var rådande i samtiden. Denna reservation lyftes upp i konstitutionsutskottets betänkande och vidarebefordrades för riksdagens kännedom.⁶⁸

Argument: I detta anförande framkommer VPK:s åsikter gällande exporten av krigsmateriel till Burma, som motiverades i källmaterialets innehåll och dess pålitlighet. Detta beskrivs motsäga sig det som framkommer inom riktlinjerna samt den svenska lagstiftningen vad gäller export av dylik materiel till utomeuropeiska stater.

C (C1P1): Centerpartiets anförande besvarade till en början inte sakligt frågan om vapenexporten, utan berör istället det yttrande som presenterats av Vpk.

Denna står man kritisk emot i relation till att källorna samt underlaget av handlingar vilka ligger till grund för VPK:s anmälan, anses vara oklara eller bristfälliga. Vidare refereras det till riktlinjer gällande prövning av exporten, vilket partiet ansåg vara av högsta väsentlighet i relation till att dessa hänvisar ärenden som berör export av krigsmateriel. Slutligen yttras bifall till den hemställan som utskottet yttrat sig om.⁶⁹

Argument: Argumentet i anförandet omfattar en frågeställning, i förbindelse till att Vpk beskrivit utrikesdepartementets handlingar redogöra för fel bild av samhällsskicket i Burma. I kontrast till detta undrar Centerpartiet kring vilka dessa källor är, samt hur dessa framställts.

Fp (P1): I detta anförandet återspeglas de oroligheter vilka präglat Burma sedan sin självständighet i slutet av 1940-talet. Utöver detta riktas fokus mot att Sverige saknade en ambassad i Burma på grund att landet ansågs vara slutet, vilket på så vis försvarade möjligheten av att inhämta riktiga upplysningar, istället utgick regeringen ifrån den sidoackrediterade ambassadören i Burma och dess upplysningar gällande läget

⁶⁸ Riksdagens protokoll 1983/84:151. Anförande 117.

⁶⁹ Riksdagens protokoll 1983/84:151. Anförande 118.

i landet. Slutligen redogjordes händelseförloppet som skett, i samband med bruket av vapnet vilket uttrycks fått sig ett olyckligt slut. Med detta tolkas den politiska ställningen visa på att Sverige misslyckats upprätthålla de riktlinjer som gäller för export av krigsmateriel i ärendet.⁷⁰

Argument: Folkpartiets argument i detta anförande grundades i den problematiska bakgrunden som varit rådande i Burma sedan dess självständighet. Med detta stärks betydelsen av prövningen och underlaget av källmaterial som granskats, i syftet av att förebygga att liknande problematik tillkommer framöver.

C (C1P1): Utgår från liknande argument som tidigare, dessa uttrycktes i samband med källornas pålitlighet samt huruvida dessa tagits i åtanke inför beslutsfattandet av exporten. Anförandet grundade sig i det tidigare anförandet som yttrats av Centerpartiet, och tog således formen av en fortsättning med ett kritiskt granskande av VPK:s källor.⁷¹

Argument: En repetition av tidigare argument framkommer inom detta anförande, i formen av en fortsättning av tidigare kritiska resonemang gällande källornas påstådda validitet.

Vpk (C1C1P1): En redogörelse för källornas ursprung samt ett motsägande vad gäller (C) yttrande gällande bristfälligheten inom dessa. Vpk argumenterar också för att skandalen uppmärksammats i flera olika medier och att det klart och tydligt skett en problematisk samt icke förstärkt export.

Det påstådda lugna läget i Burma står i kontrast till flera decennier fyllda med oroligheter, en avmattning behöver inte nödvändigtvis innebära att landet uppfyller de krav som riktlinjerna besitter gällande export av krigsmateriel. Detta främst i relation till hur dessa kan tänkas brukas och i vilka syften.⁷²

Argument: I relation till det kritiska anförandet av Centerpartiet sökte Vpk att bidra med källornas validitet följt av att händelseförloppets inflytande beskrevs resultera i problematiska konsekvenser. Detta i relation till att det inom den svenska median uppmärksammats huruvida vapnets närvaro i Burma påverkat landet, samt påverkat den svenska ställningen sett ur ett internationell vapenpolitiskt perspektiv.

⁷⁰ Riksdagens protokoll 1983/84:151. Anförande 119.

⁷¹ Riksdagens protokoll 1983/84:151. Anförande 122.

⁷² Riksdagens protokoll 1983/84:151. Anförande 120.

Inom nästkommande replikskifte inkluderas Socialdemokraterna (S), Vänsterpartiet Kommunisterna (Vpk), Folkpartiet (Fp) samt Centerpartiet (C). Först ut med att presentera sitt anförande var (S), vilka också representerade den rådande regeringsmakten och besitter således ett ansvar i ärendet. Med detta sagt grundar sig argumenten i hur den svenska lagstiftningen gällande export av krigsmateriel förhåller sig till granskningen av exportdestination. Modin (S) argumenterar kring innehållet samt huruvida regeringsmakten förhållit sig till dessa i beslutsfattandet av exportdestinationer och tillvägagångsätten för detta.

Pro-tesen kommer ta formen av att Sveriges export av krigsmateriel till Burma tillkommit på rätt villkor samt baserat på tillräckligt pålitliga handlingar i samband med beslutsfattandet. Med det sagt kommer ett pro argument söka stärka pro-tesen, det vill säga att exporten gått till på rätt sätt. Detta i kontrast till contra- argumenten vilka motsäger sig detta.

S (P1): Detta följt av ett konstaterande gällande upplysningarna som krigsmaterielinspektören Carl Algernon redogjort för utskottet, vilka berör rutiner vad gäller ärenden som behandlar export av allmän natur, dock med fokus gentemot exporten till Burma. Här argumenterade Modin för att liknande avtalsskrivningar är förekommande, samt att det av Carl Algernon redogjorts för det händelseförlopp och tillvägagångsättet som skett.⁷³

Argument: Att en avtalsskrivning tillkommit som tillhör en förekommande natur och överensstämde med de riktlinjer som varit rådande.

S (P2): Detta följt av en redogörelse för beslutsfattandet samt huruvida avtalsskrivningarna kan besitta olika former av skadeståndsklausul, vilket förövrigt beskrivs vara vanligt i liknande ärenden.⁷⁴

Argument: Ett avtal har slutits vilket omfattar en skadeståndsklausul vid försening eller utebliven export.

S (P3): Vad gäller inhämtandet av handlingar samt dess trovärdighet presenterades samlandet av dessa. Inom denna presentationen yttras det att

⁷³ Riksdagens protokoll 1983/84:151. Anförande 120.

⁷⁴ Riksdagens protokoll 1983/84:151. Anförande 120.

utrikesdepartementet tagit del av upplysningar från ett flertal svenska ambassader, samt att utrikesdepartementet översett situationen ett par dagar innan exporten, vilken ansågs leva upp till de förväntningar som krävs för export. Utöver detta refererades det till rapporter utfärdade av Amnesty International.⁷⁵

Argument: Materialet som lagts fram av utrikesdepartementet, innehållet i Amnesty Internationals rapport samt handlingar tilldelade från amerikanska- och brittiska utrikesdepartementen visade inte på rådande oroligheter i Burma.

S (P4): Slutligen argumenteras det kring att utrikesministern tilldelats upplysningar, som antydde att de ingrepp som utfärdats av Burmas regering gentemot oppositionella grupper inte kunde anses vara klandervärda. Detta följt av en redogörelse för sammanträdet från 14 januari 1983, vars granskning inte visat på att riktlinjer vad gäller exporten åsidosatts.⁷⁶

Argument: Utrikesministern har fått ta del av material i ett senare skede i förbindelse till exporten. Dessa beskrivs inte bidra med en översikt som omfattar oroligheter, samt att de oroligheter som tagit plats inte var burmesiska regeringens fel.

Vpk (C1P2): Argumenterar för att bestämmelser vilka gäller provandet av export till stat som besitter inre väpnade konflikter, och har bedömts som oroligt under 30 år i relation till sammanträdet samtidigt, bör dessa provas noggrant samt i synnerlighet. Detta stärkt med att både riksdagen samt föredragande statsråd ansett ovannämnda vara i relevans vad gäller Burma fallet.⁷⁷ VPK:s argument ifrågasätter sig avmattningarnas pålitlighet, vilka ansetts vara tillräckligt starka motiv för att bedriva exporten. Slutligen refereras det till socialdemokraternas bristande samt kritiska uttalanden vad gäller tidigare exportfrågor under regeringsåren.

Argument: Inre väpnade oroligheter har varit rådande i Burma under en längre tid, således bör prövningen gått annorlunda till. Detta följt av att det innehåll som utrikesdepartementet presenterat tolkas inte vara överensstämmande med de faktiska förhållandena i Burma. Utgångspunkten framstår här vara att avtalets tillkomst skett på felaktiga grunder.

⁷⁵ Riksdagens protokoll 1983/84:151. Anförande 120.

⁷⁶ Riksdagens protokoll 1983/84:151. Anförande 120.

⁷⁷ Riksdagens protokoll 1983/84:151. Anförande 124.

Vpk (C2P3): Inom detta anförande hänvisar Vpk till utdrag från pressen i förbindelse till Centerpartiets frågeställning som undrar kring vilka dessa är. Vidare bemöter Nils Berndtson av Vpk Anita Modins (S) anförande med att hänvisa till utrikesministerns beskrivelse av situationen i Burma i samband med konstitutionsutskottets betänkande. Denna beskrivs omfatta liknande oroligheter som varit rådande i ungefär 30 år enligt honom. Slutligen framförs den besvikelse som partiet besitter i relation till att de ställde högre krav på en socialdemokratisk regering.⁷⁸

Argument: Inom detta anförande söker Vpk besvara Centerpartiets undran gällande vilka källor som tilldelat Vpk den bild av Burma som påtrycks. Således blir argumentet att redogöra för källorna och dess validitet. Vidare argumenteras de förväntningarna som låg på socialdemokraternas styre och hur dessa misslyckats att uppfyllas.

C (C2C1P2): Utgår återigen från liknande argument i relation till VPK:s trovärdighet vad gäller handlingar samt upplysningar insamlade från utrikesdepartementet samt dess tjänstemän.⁷⁹

Argument: Motsägelsen av källornas pålitlighet utdelade av utrikesdepartementet, bör bemötas med källor av högre validitet. Således bör VPK:s källor presenteras och granskas i kontrast till innehållet i utrikesdepartementets sådana, ifall några sådana existerar.

S (C1): Här tas en ställning i relation till att partiet vidhåller utskottets bedömning av att beslutet utfärdat av regeringen 1982 inte stred mot de svenska riktlinjerna som var rådande. Utöver detta lyfts källmaterialets innehåll och hur den på senare hand presenterat en annorlunda aspekt av de inre förhållandena i Burma, vilket Modin beskriver hade tagits i åtanke och på så vis förmodligen resulterat i ett annat ställningstagande i beslutet.⁸⁰

Argument: Här argumenterar Modin för att exporten förhållit sig till de angivna riktlinjerna. Detta följt av ett erkännande gällande tillvägagångsättet, i förbindelse till det materialet som tillkommit på senare hand hade kunnat påverka ärendet i annan riktning.

⁷⁸ Riksdagens protokoll 1983/84:151. Anförande 121.

⁷⁹ Riksdagens protokoll 1983/84:151. Anförande 122.

⁸⁰ Riksdagens protokoll 1983/84:151. Anförande 123.

Vpk (C1C2): Argumenten tolkas ifrågasätta de påstådda avmattningarna samt källmaterialets pålitlighet, detta motiveras med att dessa ansetts vara tillräckligt starka motiv för att bedriva exporten. Slutligen refereras det till socialdemokraternas bristande samt kritiska uttalanden vad gäller tidigare exportfrågor under regeringsåren. Detta främst i relation till argumentationen gällande prövningarna som tagit plats och huruvida dessa gått till.⁸¹

Argument: Här presenteras återigen partiets tolkning av handlingarna som legat till grund för exporten, följt av att Nils Berndtson refererar tillbaka till bristfälliga handlingar utförda av socialdemokraterna vad gäller export av krigsmateriel.

Det tredje och sista replikskiftet utspelade sig mellan Vpk, C följt av ett mindre anförande av Fp gentemot S. Detta skiftet berör bruket av raketgeväret Carl Gustaf 84 mm och i vilka sammanhang som kan tillämpas för resultat. Detta i relation till hur regeringen resonerat kring utfärdandet av vapen till en stat som omfattat inre väpnade konflikter, och i vilka sammanhang som dessa kan tänkas nyttjas med det i åtanke. Tesen för detta stycket rör sig kring bruket av raketgeväret och under vilka omständigheter detta sker. Ett proargument blir således argument vilka rättfärdigar brukandet av vapnet under angivna omständigheter, medan ett contra- argument främjar för att export inte skulle tillkomma i relation till att användningen kan tänkas tillämpas på ett sätt som strider mot riktlinjerna.

C (P1): Här refererades det till riktlinjernas vägledning i ärendet, i synnerlighet argumenteras det för prövningens tillkomst och utförelse, vilket beskrivs vara i enlighet med ovannämnda. Utöver detta diskuteras även bruket av raketgeväret i fråga och under vilka omständigheter som det är tillämpat för. Slutligen resoneras det kring upplysningarna från aktuella årtalen, det vill säga 1982 och huruvida dessa skulle stärka VPK:s ståndpunkt vad gäller bristfälliga motiv i relation till exporten.⁸²

Argument: Argumenterar för användningen av raketgeväret Carl Gustaf 84mm och i vilka syften vapnet kan brukas. Vidare sökte Centerpartiet få sin frågeställning besvarad, i relation till att Vpk beskriver källmaterialet som motsägelsefullt.

⁸¹ Riksdagens protokoll 1983/84:151. Anförande 124.

⁸² Riksdagens protokoll 1983/84:151. Anförande 125.

I förbindelse till detta argumenterar Centerpartiet för att politiken måste utgå från att utrikesdepartementets framtagning av källor gått rätt till.

Vpk (C1P1): Inom detta anförande undrar Nils Berndtson av Vpk ifall Sven-Erik Nordin av C anser uppgifterna som legat till grund för exporten vara motsägelsefulla? Vidare refererar Berndtson till rapporter utfärdade av svenska diplomater i början av 1982, som talat om att Burma befann sig i ett inbördeskrig.⁸³

Argument: Vpk undrar ifall C tolkar källorna som motsägelsefulla i relation till exportärendet. Efter detta sökte Berndtson besvara Centerpartiets tidigare frågeställning i förbindelse till att han refererade till rapporter framtagna av svenska diplomater, som beskrivit läget i Burma vara oroligt i och med ett rådande inbördeskrig.

Vpk (C2P1): Ett anförande gällande bruket av raketgeväret Carl Gustaf 84mm presenteras i relation till Centerpartiets tidigare yttranden vilken anses vara felaktig. Det tidigare yttrandet ska ha refererat till geväret tillämpningsområde, i samband med engagerandet av pansrade fordon som beskrivs vara osannolikt i relation till konflikterna som var rådande i Burma. VPK:s yttrande hänvisar till bruket av Carl Gustaf 84mm samt i vilka syften vapnet kan användas, vilket antydde att det kan användas i samband med engagerandet mot milistrupper och inte enbart pansrade fordon likt tidigare nämnda. Detta stärks med en redogörelse för huruvida Carl Gustaf 84 mm använts i tidigare sammanhang och vilka syften som varit centrala i dessa fallen.⁸⁴

Argument: Här argumenterar Vpk för användningen av raketgeväret i fråga, i förbindelse till Centerns tidigare anförande som tolkas bidra med en felaktig beskrivning av angivna funktioner, och under vilka omständigheter dessa kan tillämpas.

C (C1C1P1): Sven-Erik Nordin argumenterar att Vpk inte förstått det tidigare anförandet i relation till att krigsmaterielen i fråga rör sig om pansarvärnssystem. Dock beskrivs raketgeväret kunna tillämpas för ytterligare bruk likaså.⁸⁵

Argument: Ett förtydligande av tidigare anförande av Centern i relation till gevärets funktioner och tillämpning.

⁸³ Riksdagens protokoll 1983/84:151. Anförande 126.

⁸⁴ Riksdagens protokoll 1983/84:151. Anförande 127.

⁸⁵ Riksdagens protokoll 1983/84:151. Anförande 128.

Vpk (C1C1C1P1): Vapnet är framtaget för att kunna användas i svåra omständigheter, vare sig det rör sig om dåliga vägar eller svår terräng. Med det sagt redogörs det för att vapnet kan användas i samband med pansrade fordon, dock även mot trupper vilket tenderade att uteslutas i tidigare redogörelse från Centerpartiet. Slutligen argumenteras det mot budskapet som framlagts av Centerpartiet gällande gevärets kapacitet, vara oriktigt.⁸⁶

Argument: Här presenterar Oswald Söderqvist av Vpk huruvida geväret kan tillämpas i strider, och hur det har tillämpats i tidigare sammanhang som omfattar krigsföring eller strider.

Fp (C2): Här uppmärksammades av Folkpartiet det yttrande utfärdat av Anita Modin som är representant för Socialdemokraterna i fallet. Det uttalandet som tillkom från (S) tolkades som att upplysningarna inte givit ut en rättvis inblick i det dåvarande statsskick, vilket stärktes med faktumet av att ny upplysning visade på annorlunda skick. Slutligen anses detta tillkännagivandet av bristfälligt underlag vara givande i relation till granskandet av ärendet.⁸⁷

Argument: Ett kortfattat argument i förbindelse till Modins uttalande gällande det senare framtagna källmaterialet och dess eventuella påverkan i ärendet. Detta följt av argumentet att källmaterialet som legat till grund för exporten, bidragit med en fel översikt av de inre förhållandena i Burma.

7 Resultat

Inom detta kapitel söker jag redogöra för de olika partiernas inställningar gentemot ärendet i fråga, följt av huruvida detta framkommit i debattanalysen.

Socialdemokraterna beskriver sina ageranden som överensstämmande med de svenska riktlinjerna i samtiden. Detta motiveras med att det inom konstitutionsutskottets betänkande granskat aktörers handlingar samt huruvida dessa påverkat exportärendet, följt av en slutsats. Denna beskrivs nedan:

Vad som framkommit vid granskningen ger inte enligt utskottets bedömning vid handen att riktlinjerna för exporten skulle ha åsidosatts genom det beviljade

⁸⁶ Riksdagens protokoll 1983/84:151. Anförande 129.

⁸⁷ Riksdagens protokoll 1983/84:151. Anförande 130.

utförelsetillståndet. Utskottet vill framhålla att det givetvis är angeläget att regeringen i vapenexportärenden eftersträvar att få en så klar bild som möjligt av läget i landet i fråga, och att en självständig bedömning görs av varje ny exportansökan.⁸⁸

Vidare redogör Modin (S) för insamlandet av källmaterial som granskats inför delgivandet av utförelse. Tolkningarna som framkommit utlästes visa på avmattningar i striderna, och således var en export förenlig med riktlinjernas hänvisningar. Med det sagt resulterade detta ärende i en omröstning gällande Vpks reservation, denna röstades ned med motiveringen av att regeringen anses upprätthållt de krav som riktlinjerna sätter på export av krigsmateriel till utomeuropeiska länder.

Vänsterpartiet kommunisterna som varit drivande i ärendet delar inte samma insyn som Anita Modin. Vpk:s Nils Berndtsons tolkning av underlaget beskrivs vara motsägande i förbindelse till argumenten som yttrats i debatten. Vidare kritiseras källmaterialet som enligt Vpk:s tolkning utger en annan bild av den dåvarande situationen i Burma, vars grund finnes i utdrag från pressen, rapporter från svenska diplomater samt citat från Utrikesministern.

Centerpartiets Sven-Erik Nordin beskriver också sin tolkning av källmaterialet vara kritisk i relation till att det i ett senare skede tillkommit material som visar hur raketgeväret Carl Gustaf 84 mm använts. Detta beskrivs av Centerpartiet vara ett olyckligt slut på affären, och betonar vikten av provningarna och dess omfattning i liknande ärenden. Vidare argumenterar Sven-Erik Nordin mot Vpks anförande gällande materialet som utrikesdepartementet bidragit med inför provning av export.

Den kritiska ståndpunkten som Vpk främjar bemöts av Centerpartiet med ytterligare kritik. Denna kritik ifrågasätter Vpk:s motsägelse av materialet, och i vad denna grundar sig inom. Detta argumentskifte tenderade att vara återkommande i debatten, i förbindelse till att Sven-Erik Nordin vilket material som Nils Berndtson validerar högre än den utgiven av utrikesdepartementet, och hur det kommer sig. Folkpartiets Lars Ernestams argument sympatiserade med Vpks ståndpunkt i ärendet. Med detta syftas den kritik som Vpk riktat mot källmaterialet framlagt av utrikesdepartementet samt hur den tolkats.

Ernestams presenterade ett anförande i formen av argument som berörde de oroligheter vilka varit rådande i Burma sedan länge, och att detta inte tagits i hänsyn i den omfattning det borde.

⁸⁸ Konstitutionsutskottets betänkande 1983/84: KU30. S.41

I sitt sista anförande uppmärksammades det av Ernestam att Anita Modin (S) erkänt att det senare tillkomna materialet antagligen resulterat i andra åtgärder vad gäller exportärendet, samt var tacksam gentemot erkännandet.

8 Återkoppling till teorier samt slutsatser.

I detta kapitel tillkommer en intressant läsning i samband med att jag söker behandla observationerna vilka redogjorts för i uppsatsens tidigare skede. Uppsatsens sökte att pröva ifall argumentationerna som granskats kan tillämpas inom det liberalistiska kontra realistiska perspektiven, i förbindelse till exporten av krigsmateriel till Burma.

Detta motiverades med den intressanta distinktionen vilken kan uppmärksammas i relation till innehållet i Sveriges lagstiftning samt riksdagens faktiska ageranden i ärendet. Första tillämpningen blir således att söka generalisera samt återkoppla innehållet i debatten till respektive teoretisk utgångspunkt. I förbindelse till detta blir min tolkning att Anita Modins uppgift kan upplevas vara svår att genomföra, i samband med att exporten utsätts för mycket kritik gällande tillvägagångssättet samt materialet som varit drivande. Att således söka försvara detta agerande resonerar jag vara en uppgift av betydlig vikt. Detta står främst i relation till faktumet att landet i fråga varit präglad av inre oroligheter under en längre tid vad gäller styre och regering.

På så vis kan dessa faktorer anses vara avgörande i frågan om export av krigsmateriel. Dock är det viktigt att ha i åtanke att de riktlinjer som framtagits av ISP är just riktlinjer. I samband med att riksdagspartiernas argument granskats ur ett realistiskt perspektiv söktes en slutsats uppnås gällande politikernas diskurser, följt av hur retoriken kan anses vara komparativ med realismen. Således sökte jag redogöra för de paradoxala olikheterna vad gäller retoriken som brukats gällande exporten, och de faktiska handlingarna som tillkom i kontrast till tidigare nämnda. Neutralitetspolitiken som en möjlighet har länge grundats inom den svenska försvarsindustrin samt dess tillväxt vilken kan tolkas vara ett utmärkande drag vad gäller den svenska utrikespolitiken.

Den statliga politikens ställning gällande krigsmateriel söktes bevaras samt främjas, vilket blev noterbart främst i de resonemang som presenterats av den borgerliga regeringen. Detta främst i samband med att vapenexporten har en stor betydelse för Sveriges nationella säkerhet och dess utveckling.

Detta kan uppmärksammas i debatten vilken granskats i samband med den bötesklausulen vilken kunde tillkomma ifall leveransen skulle försenas. Att detta tas in i åtanke och används som motiv för en halvt påskyndad export kan anses vara grundat inom anförandet. Detta kan ställas i kontrast till forskningen vilken presenteras av Ikegami, som beskriver att den svenska exporten av krigsmateriel till utomeuropeiska stater missgynnat det nationella försvaret. Främst i relation till nödvändigheten av att omfatta inhemsk krigsmateriel minskas och reducerar således den ekonomiska vinningen som tidigare varit motiverande. Vidare argumenterar Ikegami att den svenska exporten av krigsmateriel till stater som inte omfattar demokratiska rättigheter, kan försämma den svenska ställningen som främjare av demokratin.⁸⁹ Med detta sagt blir den slutsats som formats av debattanalysen samt tillämpningen av de teoretiska perspektiven kluden.

Det framkommer under debatten argument vilka uttryckligen visar stöd för det realistiska perspektivet (P1, P2, P3, P4) i kontrast till de uttalanden vilka inte går att tillämpas inom realismen. Dock framkommer även argument från Vpk som främjar för det liberalistiska perspektivet i relation till att dessa anser materialet vara bristfälligt, och att prövningarna av ett land likt Burma borde varit mer djupgående.

Detta resulterar således i att en fullständig tillämpning gällande argumentationernas motiv och innehåll inte kan ses enbart ur ett av de teoretiska perspektiven. Dock bör det nämnas att det finns klara indikationer vilka tyder på realismens väsentlighet vad gäller vapenpolitiken i Sverige. Trots begränsningen av argument som grundats inom det realistiska perspektivet, är min tolkning att det fanns tillräckligt för att uppfatta dess betydelse i debatten. Detta kan således resultera i att en slutsats formas, vilken tyder på att retoriken som nyttjas omfattar tendenser som kan tolkas vara överensstämmande med realismen.

Vidare står det klart att verkligheten kontrasteras gentemot den svenska lagstiftningen samt de riktlinjer som ligger till grund för export av krigsmateriel. Grunden för detta kan beskrivas vara de begrepp vilka kan anses tillhöra en diffus natur och således bidra med möjlighet för vilseledning vad gäller riktlinjerna.

⁸⁹ Ikegami, Masako. *The end of a 'national' defence industry?: "Impacts of globalization on the Swedish defence industry"*. *Scandinavian Journal of History*, Vol. 38:4, 2013. Ss.449-450.

Förklaringarna som framkommer i de svenska riktlinjerna kan tolkas vara vaga och bidrar således till att ett flertal möjligheter för tolkningar tillkommer, som i sin tur kan resultera i att dessa luckor används för att påverka ärendet i önskvärd riktning. Genom att införa anpassningar vad gäller svenska riktlinjer för export av krigsmateriel, baserat på hur vinstgivande dessa kan vara, kan det således också vara avgörande i frågan om export samt med vilka länder som Sverige bör handla med.

Min tolkning är således att detta kan omfattas av det realistiska perspektivet i relation till att lönsamheten av handlingar blir centralt, som i realismens perspektiv beskrivs vara ett rättfärdigande av handlingen likaså. Med detta sagt kan inte teorin i sig förklara det omfattade sammanhanget och regeringens handlingar inom denna.

Dock kan detta ifrågasättas i relation till att Sverige söker främja demokratiska värderingar i andra länder, som kan tolkas bli motsägelsefullt i samband med att krigsmateriel exporteras till länder som inte uppfyller de krav som är av väsentlighet. Således blir det intressant att granska detta ärende, i relation till följdfrågorna som kan tillkomma. Dessa beskrivs vara huruvida regeringen resonerat kring materialets inflytande samt påverkan baserat på innehållet i angivna utdrag.

Blanton antydde att en ökning vad gäller vapenarsenal kan resultera i en negativ påverkan på demokratiprocessen i ett land, i förbindelse till en allt starkare militärmakt istället.⁹⁰ Hennes forskning redogör således för att en demokratiprocess och export av krigsmateriel blir problematiskt att kombinera i relation till främjandet av demokratiska rättigheterna.

9 Didaktisk reflektion

Detta arbetet samt dess innehåll kan tillämpas i undervisningen i form av att elever tar del av de digitaliserade samt tryckta källorna som granskats ur ett IKT perspektiv. Detta kan således bidra till att eleverna tar del av underlaget och granskar källorna ur en kritisk aspekt.⁹¹ Dessa tillämpningar går att anpassa i både grund- och gymnasieskolan, vilket denna reflektion kommer att behandla.

Med detta sagt finns det väldigt mycket att ta del av vad gäller export av svensk krigsmateriel till både inom- och utomeuropeiska länder.

⁹⁰ Shannon Lindsey Blanton, 1999. S.423.

⁹¹ Skolverket. *Ämne – historia. Kurser*. Historia 1b, 100 poäng.

Således bidras eleverna med möjligheterna till att granska dem riksdagsutdrag vilka behandlar export av krigsmateriel för att på så vis få en utökad förståelse för hur den svenska regeringen handlat inom dessa ärenden.

Därmed har detta arbetet sökt granska Burma ärendet samt dess utspelade ur ett realistiskt perspektiv kontra ett liberalistiskt sådant för i syftet av att söka redogöra för vilket teoretisk tillämpning som går att applicera på handlingarna utförda av den svenska regeringen. Utöver detta har en debattanalys genomförts med syfte att redogöra för de argument vilka yttrats i riksdagen samt konstitutionsutskottets betänkande i relation till ärendet. Således kan eleverna få en ökad förståelse för hur resonemang samt dess motivationer tillkommit i relation till den historiska kontexten, och på så vis bidra eleverna med möjligheten av att få en utökad förståelse för handlingarna. Utöver detta omfattar uppsatsen en förhoppning vad gäller eleverna och dess förståelse för att exportens grund skett på bristfälliga grunder och således bidragit till ett olyckligt slut.

I skolverkets styrdokument för årskurs 7–9 framkommer det att:

- Genom undervisningen i ämnet historia ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att förstå hur historia kan användas för att förstå hur den tid som människor lever i påverkar deras villkor och värderingar samt⁹²
- Förmågan att söka, granska, tolka och värdera källor utifrån källkritiska metoder och presentera resultatet med varierande uttrycksformer.⁹³

I relation till ovannämnda blir källkritiken central vid användningen av sådana källor, delvis i samband med att retoriken och dess framförande av hållbara argument kan sträva mot att påverka ärendet i önskvärd riktning. Detta behöver inte nödvändigtvis främja elevernas historiska kunskaper utan kan grunda sig i den samtida som råder.

Eftersom den svenska vapenhandeln varit en påverkande faktor i relation till den svenska framväxten samt det samhällsskick som utformats, blir det av väsentlig natur att eleverna tar del av innehållet och får förståelse för utrikespolitiken som förts av tidigare regeringsmakt.

⁹² Styrdokument i historia för elever 7 – 9 i grundskolan under rubriken ”ämnets syfte”.

⁹³ Skolverket. *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*.

Eftersom detta ämnet berör den svenska staten och dess krigsmateriel kan det likaså bidra till ett utökat intresse inom området, och bidrar således eleverna till att vidga sina resonemang och dess omfattningar vad gäller vapenpolitik och dess prövningar. Vidare får eleverna ta del av internet, litteratur, riksdags- och konstitutionsutdrag vilket kan stärka deras kunskaper i relation till att eleverna lär sig behärska samt navigera i sina arbeten, med målsättningen av att presentera ett innehåll med ett flertal infallsvinklar.

10 Referenser

10.1 Primärkällor:

- 1991/92:174 Lag om krigsmateriel.
- Konstitutionsutskottets betänkande 1983/84: KU30.
- Riksdagens protokoll 1983/84:151.

10.2 Sekundärkällor:

- Andersson, Bo G & Stenquist, Bjarne (1988) *Vapensmugglarna*. Stockholm: Författarförlaget.
- Bergström & Borélius, *Textens mening och makt*. metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys / Kristina Boréus, Göran Bergström (red.). Publicerad: Studentlitteratur, 2018.
- Britz, Malena (2006) ”Den svenska modellen” för försvarsmaterielanskaffning: från korporativism till privatoffentliga partnerskap. I Mörth, Ulrika & Sahlin-Andersson, Kerstin (red.) Privat-offentliga partnerskap, Ss.245–46. Stockholm: SNS Förlag.
- Ericson, Magnus – *Liberalism i* (J. Gustavsson & J. Tallberg (red.) *Internationella Relationer*), 2 uppl. Lund: Studentlitteratur AB, (2012).
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (red.) (2012). *Metodpraktiken: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik.
- Floren & Ågren, *Historiska undersökningar: grunder i historisk teori, metod och framställningssätt*, Lund: Studentlitteratur, 1998.
- Grabo, Lisa. *The economic effects of EU sanctions imposed on Myanmar*. Lunds universitet, 2016.
- Gustavsson, Martin & Svanström, Yvonne (red.), *Metod: guide för historiska studier*, Upplaga 1, Studentlitteratur, Lund, 2018.
- Hall, Martin – *Realism i* (J. Gustavsson & J. Tallberg (red.) *Internationella Relationer*), 2 uppl. Lund: Studentlitteratur AB.
- Hufbauer, G.C & B. Oegg. *The Impact of Economic Sanctions on US Trade: Andrew Rose’s Gravity Model*. Policy Briefs PB03-04, Peterson Institute for International Economics, 2003.

- Ikegami, Masaki. *The end of an 'national' defence industry?: " Impacts of globalization on the Swedish defence industry."* Scandinavian Journal of History. Vol.38:4.
- Keohane, Robert O. *Power and governance in a partially globalized world.* London, 2002.
- Lindahl, Rolf. *Fokus på Vapenhandeln: Svenska Freds och skiljeföreningen,* 2001.
- Mearsheimer, John J. *The tragedy of great power politics.* New York. 2001.
- Nye & Welch. *Understanding global conflict and cooperation: an introduction to theory and history.* Boston, cop, 2013.
- Portela, C. *The Eu's Use of 'Targeted Sanctions – Evaluating effectiveness* (PDF), working document, no.391, Centre of European Policy Studies, 2014.
- Rosengren, Josefin. *Svensk vapenexport - Varför (inte)? En undersökning av för- och motargument till Sveriges export av krigsmateriel.* Örebro universitet, 2012.
- Shannon, Lindsey Blanton. *The transfer of Arms and the Diffusion of Democracy: Do Arms Promote or Undermine the 'Third Wave?'* The Social Science Journal Vol.36:3 1999. Correction published: The Science Journal, vol. 37.2. 2000.
- Tosh, John, *Historisk teori och metod,* 3. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2011.
- Waltz, Kenneth N. *Theory of international politics.* New York: McGraw-Hill, Inc.,1979.
- Westander, Henrik. *Vapenexport – Svenskt stål biter.* SÄK-häfte nr 2, 1995.
- Åkerström, Linda. *Säkerhetspolitik för en ny tid.* Stockholm: PAX förlag. 2008.

10.3 Elektroniska referenser

- Skolverket. *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011.*
<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/amne?url=1530314731%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DHIS%26lang%3Dsv%26tos%3Dgy%26p%3Dp&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa92a3> Hämtad 2019-05-15.

- Skolverket. *Ämne – historia. Kurser.* Historia 1b, 100 poäng.
- <https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-igymnasieskolan/gymnasieprogrammen/amne?url=1530314731%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DHis%26tos%3Dgy&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa92a3> Hämtad 2019-05-18.
- SOU 2005:009 KRUT Reformerat regelverk för handel med försvarsmateriel. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2005/02/sou-20059/> Hämtad 01-06-2019.
- P3 dokumentär: *Granaten Excalibur – och den svenska vapenexporten.* Måns Mosesson. 2012. Hämtad 2019-03-05. <https://sverigesradio.se/sida/avsnitt/43776?programid=2519>
- ISP.se/uppdrag <https://isp.se/om-isp/uppdrag-i-korthet/> Hämtad 2019-06-08.
- ISP.se/regelverk <https://isp.se/regelverk/regelverk-for-krigsmateriel/> Hämtad 2019-06-08.